

O DESENVOLVEMENTO CONSTITUCIONAL DA ADMINISTRACIÓN DE XUSTIZA EN GALICIA

Xosé Antón Sarmiento Méndez

Letrado da Comisión de xustiza do
Parlamento de Galicia
Profesor asociado de dereito constitucional
da facultade de dereito de Ourense
Universidade de Vigo

1. As competencias de Galicia na Administración de xustiza

Unha aproximación ao papel que na actualidade pode desempeñar un poder público autonómico, neste caso a Xunta de Galicia, en relación co poder xudicial debe delimitar, ao meu parecer, dende un principio o seu enfoque e alcance. En efecto, se a análise postula tan só a descrición do panorama normativo na cuestión talvez fora suficiente cunha glosa do disposto nas normas reguladoras, especialmente na recentemente reformada Lei orgánica do poder xudicial (LOPX). Porén, entendo, xunto con autores como Fernández-Miranda Campoamor¹, que disposicións como as contidas na cláusula social do noso texto constitucional (e no 4.2 do Estatuto de autonomía de Galicia) obrigan a interpretar todas as funcións públicas, e tamén a xurisdiccional, dun xeito dinámico e sempre dende a perspectiva da mellora do servizo aos cidadáns, neste caso aos axuizables. Non pode perderse de vista que a función xurisdiccional é unha institución

¹ Este autor móstrase crítico con opinións de autores como Forsthoff ou Giannini que negan todo alcance xurídico á cláusula do Estado social. Cfr. «El Estado Social», en *Revista española de Derecho Constitucional*. Ano 23, nº 69, setembro-décembro 2003, p. 178.

de garantía para o correcto desenvolvemento do sistema democrático e iso condiciona a análise outorgándolle unha perspectiva máis ampla que a que pode darse a calquera outra política pública autonómica².

Por outra banda, é lugar común na nosa doutrina³ recoñecer que a Constitución de 1978 asume un modelo tradicional do poder xudicial que descoñece a forma composta do Estado e que, polo tanto, se adapta mellor a unha estrutura unitaria ou centralizada deste. Por todo isto entendo que as ideas que a seguir expoño van máis aló da descrición do sistema e formulan liñas de reflexión e de mellora dun aspecto claramente inacabado do Estado das autonomías⁴ que pon de manifesto a falla de correspondencia entre o desenvolvemento dos poderes executivo e lexislativo respecto á unicidade do poder xudicial español.

1.1. Doutrina xeral

A singularidade do deseño constitucional da xustiza radica no seu punto de partida. Como sinala Balaguer Callejón⁵ o constituínte regulou o poder xudicial cunha especie de prexuízo que lle levou a presumir a unicidade dun ordenamento xurídico por encima da diversidade dos sistemas xurídicos autonómicos, e isto non se matiza pola existencia case simbólica dos tribunais superiores de xustiza.

O Estatuto de autonomía de Galicia contempla no seu artigo 20, apartado 1º, a competencia da Comunidade autónoma tocante ao exercicio de todas as facultades que as leis orgánicas do poder xudicial e Consello xeral do Poder xudicial recoñezan ou lle atribúan ao Goberno do Estado. Esta proclamación veu a ser delimitada pola xurisprudencia do Tribunal Constitucional pois, como resulta obvio, ten unha xeneralidade que precisa da delimitación lexislativa.

Nesta orde de cousas, resulta de particular interese a sentenza do Tribunal Constitucional do 29 de marzo de 1990, pola que se resollen entre outros os recursos de inconstitucionalidade interpostos pola Xunta de Galicia fronte a determinados preceptos da Lei orgánica 6/1985, do 1 de xullo, do poder xudicial.

² Así o recoñece a doutrina, Francisco Rojas Aravena: «Democracia y gobernabilidad en América Latina», en *Papeles de Cuestiones internacionales*, nº 86, 2004. Icaria Editorial, p. 10 e seguintes.

³ Así M. A. Aparicio Pérez: «Jueces y Justicia en la Constitución española», recollida na obra colectiva coordinada por J. Asensi Sabater: *Ciudadanos e instituciones en el constitucionalismo actual*. Valencia, Tirant lo Blanch, 1997, p. 955-979.

⁴ Para un tratamento xenérico da estrutura xudicial no texto constitucional español pode consultarse L. M^a Díez-Picazo Jiménez: *Régimen constitucional del Poder Judicial*, Madrid, Civitas, 1991, p. 87 e seguintes.

⁵ No seu traballo: «Poder judicial y Comunidades Autónomas», en *Revista de Derecho Político*, UNED, nº 47, 2000, p. 53-67.

Dende esta xurisprudencia inicial, o Tribunal Constitucional recoñece as atribucións das comunidades autónomas no referido ao persoal ao servizo da Administración de xustiza, isto é, aquel persoal non estritamente integrado no eido xudicial. Por non resultar elemento esencial da función xurisdiccional e do autogoberno do poder xudicial, resulta admisible que as comunidades autónomas asuman competencias sobre eses medios persoais e materiais. O labor de deslinde respecto dos elementos básicos do autogoberno da xustiza era difícil de realizar no momento de aprobarse o Estatuto de autonomía de Galicia, e por iso as Cortes xerais ao aprobar a Lei orgánica do poder xudicial poden proceder a realizar o oportuno deslinde competencial, sen prexuízo do hipotético control de constitucionalidade por parte do Tribunal Constitucional. Como sinalou Jimena Quesada⁶ as incorporacións feitas polos lexisladores autonómicos viñeron a complicar aínda máis o xa de por si dificultoso deseño do poder xudicial no contexto da autonomía política.

A asunción no Estatuto de autonomía da denominada «cláusula subrogatoria» implica aceptar o deslinde que o Parlamento estatal realiza entre a Administración de xustiza *strictu sensu* e a administración da Administración de xustiza. Esta diferenciación conceptual resulta, como xa apuntei en ocasións moi complicada, debendo acudir a cinco límites que en todo caso deben respectar os poderes autonómicos de Galicia no exercicio das súas competencias nesta materia. Paralelamente, segundo Pedro Cruz, atopariámonos, en virtude desta cláusula, coa transformación dunha competencia en principio pensada como exclusiva do Estado nunha de carácter compartido⁷.

En primeiro lugar, a Xunta de Galicia non pode inmiscirse no núcleo da Administración de xustiza en sentido estrito. A previsión do artigo 149.1.5 da Constitución é clara, deixando a salvo os aspectos referidos á demarcación xudicial.

Por outra banda, a Comunidade autónoma de Galicia tampouco pode exercer actuacións aínda que se limiten á «administración da Administración de Xustiza» cando se trate de materias que a Lei orgánica do poder xudicial lle atribúe a órganos distintos do Goberno do Estado ou dalgún dos seus departamentos. Coincido coa opinión de López Aguilar⁸ que entende que estas funcións foron reservadas pola Constitución a un órgano de relevo constitucional específico, o Consello Xeral do Poder Xudicial.

⁶ L. Jimena Quesada: *El principio de unidad del Poder Judicial y sus peculiaridades autonómicas*, Madrid. Centro de Estudos Constitucionais, 2000, p. 66 e seguintes.

⁷ «La Administración de Justicia en el Estatuto de Andalucía», no volume colectivo *El Poder Judicial*, Madrid, Dirección Xeral do Contencioso do Estado. Instituto de Estudos Fiscais, 1983, vol. II, p. 913-943.

⁸ *La Justicia y sus problemas en la Constitución*, Madrid, Tecnos, 1996, p. 101 e seguintes.

O terceiro límite evidente que afecta ás competencias galegas ten que ver co carácter supracomunitario que poidan alcanzar certas facultades do Goberno do Estado, e que, polo tanto, lle están prohibidas á Xunta de Galicia. Pensemos na existencia de órganos de formación ou de investigación de ámbito estatal, que só poderán posibilitar a participación galega cando desenvolvan actividades descentralizadas en Galicia (un exemplo nido pode ser o constituído polas actividades de formación do Centro de Estudos Xudiciais, que poden desenvolverse a través de seminarios celebrados no territorio da comunidade galega).

A cuarta limitación da intervención galega deriva da natureza das competencias asumidas. Atopámonos ante facultades de execución simple e de carácter regulamentario, que exclúen a participación do Parlamento galego, é dicir, o exercicio de competencias lexislativas non gobernamentais.

Por último, non pode perderse de vista que a administración da Administración de xustiza pode verse afectada por outros títulos competenciais que obrighen a valorar os intereses en xogo, e por iso tampouco dende esta perspectiva a competencia galega resulta expansiva.

Máis recentemente, a sentenza do Tribunal Constitucional do 13 de abril de 2000 veu a recalcar que existen determinadas materias respecto das que as cláusulas subrogatorias contidas nos estatutos non poden entrar en xogo. En concreto, debe concluírse que non é posible que a Comunidade autónoma de Galicia lle corresponda a totalidade das materias relativas ao Estatuto do réxime xurídico do persoal ao servizo da Administración de xustiza.

Esta materia que atingue ao persoal da Administración xudicial, non xurisdicente, é un dos cernes sobre os que convén reflexionar para unha correcta comprensión das competencias da Comunidade autónoma de Galicia en relación á Administración de xustiza.

O punto de partida é o xa citado anteriormente que reconece a inexistencia de competencias lexislativas para a nosa Comunidade autónoma. Ademais, o mandato claro do artigo 122.1 da Constitución fixa que a Lei orgánica do poder xudicial determinará o Estatuto xurídico do persoal ao servizo da Administración de xustiza. Resulta claro que, a cláusula subrogatoria contida no artigo 20, apartado 1º do Estatuto de autonomía de Galicia, terá efectos en tanto non se lesione o ámbito reservado á regulación orgánica, isto é, en tanto non se alteren os elementos contidos na lei estatal que sexan definitorios e esenciais do estatuto do persoal. Esta configuración do Poder xudicial móstrase pouco conciliable co repartimento político do Estado autonómico e descoñece os criterios existentes en modelos federais do noso contorno, como o alemán⁹.

⁹ Tal e como pode consultarse na tradución española da obra de W. Heyde: *Die Rechtsprechung*, Madrid, Marcial Pons, 2001.

Ao meu xuízo, e a pesar da dificultade de definir en abstracto estes límites, poden citarse como aspectos nos que a Comunidade autónoma de Galicia non pode participar, a regulación da adquisición e a perda da condición de funcionario, a promoción na carreira administrativa e as situacións administrativas, os dereitos, deberes e responsabilidades dos funcionarios, o seu réxime disciplinario e, por último, a creación e a integración, se é o caso, de corpos e escalas funcionariais. Non sendo nestas materias caberá, pois, unha relevante participación galega que poida, cando menos de xeito indirecto, mellorar a decepcionante valoración¹⁰ que ten a Administración de xustiza en Galicia.

A participación da Comunidade autónoma de Galicia na determinación do réxime xurídico dos funcionarios da Administración de xustiza recibiu un tratamento polo miúdo con motivo da sentenza constitucional do 29 de marzo de 1990 antes citada. En primeiro lugar, o Tribunal asenta o criterio nidio de que os aspectos que entende como dotados dunha dimensión supraautonómica non poden ser xestionados pola Administración autonómica. Este criterio que se presenta como bastante razoable nos casos dos ascensos e das situacións administrativas (mentres se manteña o ámbito estatal destes corpos de funcionarios), resulta moito máis matizable cando se fala da formación e do perfeccionamento profesional, sendo así que o Estatuto de Galicia contén ademais disposicións específicas ao respecto (artigo 25).

O máximo intérprete da Constitución si admite o xogo da cláusula subrogatoria tocante á provisión de destinos, aínda que con efectos moi limitados, que non afecten aos órganos xurisdiccionais de carácter supracomunitario. Neste sentido, o Tribunal Constitucional transfórmase en «incitador lexislativo» e demanda dos poderes públicos a colaboración que deberá plasmarse nunha «futura e necesaria normativa».

A necesidade de matizacións na participación da Comunidade autónoma preséntase con toda a súa plenitude cando nos aproximamos aos aspectos disciplinarios e ao seu réxime xurídico en relación cos «corpos nacionais» de funcionarios. O criterio constitucional é o de distinguir entre as sancións menos graves, que por ser competencia dos órganos xudiciais non permiten o xogo da cláusula subrogatoria, e aquelas que lle están reservadas ao Ministerio de Xustiza e ao Consello de Ministros nas que, por hipótese, podería entrar a xogar a cláusula subrogatoria. Esta posibilidade veu a efectivizarse coa redacción do artigo 468.3 da vixente Lei orgánica do poder xudicial (LOPX) no que se reconece a competencia das comunidades autónomas con competencias asumidas nesta materia para

¹⁰ Segundo os datos que poden consultarse no recente estudo de Juan José García de la Cruz Herrero: «La satisfacción de los usuarios con la actividad de los Tribunales de Justicia», en *Poder Judicial*, n° 66, 2002, p. 479.

promover a responsabilidade disciplinaria dos secretarios xudiciais con destino nos órganos xudiciais radicados no seu territorio.

Distinto alcance ten a valoración dentro do Estado autonómico da existencia de colaboración de funcionarios autonómicos coa Administración de xustiza. Preséntase como perfectamente coherente coa natureza da organización territorial que deseña a Constitución que se posibilite a adscrición á solicitude do Consello Xeral do Poder Xudicial, de calquera funcionario das comunidades autónomas que integran o Estado español. En concreto suscítase a dúbida sobre o corpo de médicos forenses e a súa regulación por parte do Estado. O Tribunal Constitucional interpreta que resulta obrigado que teñan alcance xeral, e polo tanto ditados pola instancia estatal, regulados e adscritos aos órganos xurisdiccionais ou fiscais. Sería, pois, unha fixación normativa que se integra directamente no estatuto destes funcionarios e así aparece contemplada no artigo 479.1 da LOPX onde se precisa que «os médicos forenses son funcionarios de carreira que constitúen un corpo nacional de titulados superiores ao servizo da Administración de Xustiza.»¹¹

As competencias da Xunta de Galicia en relación coa prestación de asistencia social aos funcionarios titulares e interinos dos corpos da Administración de xustiza en Galicia veñen de ser obxecto de polémicas recentes pois nalgúns eidos, sinaladamente os referidos ao Fondo de Acción Social, as carencias atopadas provocaron o seu tratamento en sede parlamentaria¹². Son aspectos dunha clara implicación autonómica e que non poden quedar desasistidos por parte da Administración galega con argumentos de índole competencial. En definitiva, e como sinala para o caso británico Ciarán O'Kelly¹³, a vinculación do poder político ao seu pobo debe producirse ante todo na procura da defensa dos intereses dos cidadáns, neste caso, claramente radicados no bo funcionamento da Administración de xustiza, e velaí a razón de ser última das competencias autonómicas na materia.

¹¹ Esta previsión complétase co disposto no apartado 4 *in fine*: «...Mediante Real Decreto, a proposta do Ministerio de Xustiza e previo informe do Consello Xeral do Poder Xudicial e das Comunidades Autónomas que recibiran trasposos de medios para o funcionamento da Administración de Xustiza, se determinarán as normas xerais de organización e funcionamento dos Institutos de Medicina legal e da actuación dos médicos forenses, podendo o Ministerio de Xustiza ou o órgano competente da Comunidade autónoma dictar, no ámbito das súas respectivas competencias, as disposicións pertinentes para o seu desenvolvemento e aplicación».

¹² Estoume a referir á pregunta parlamentaria nº 18.044 do deputado do Bloque Nacionalista Galego, D. Alberte Xullo Rodríguez Feixó substanciada ante a Comisión 1ª da Cámara.

¹³ «Being Irish», en *Government and Opposition. An international journal of comparative politics*, vol. 39, nº 3, p. 504 e seguintes.

1.2. A delimitación das competencias galegas e a súa relación co poder xudicial e mais o Estado

O punto de partida indubidable no referido ás atribucións en materia xudicial é, como apunta a sentenza do Tribunal Constitucional do 13 de abril de 2000, o recoñecemento de que a competencia do órgano de autogoberno debe abarcar aspectos como a Constitución, o funcionamento e o goberno dos xulgados e tribunais, así como o estatuto xurídico do persoal xurisdicente.

Sentado este axioma de partida nada impide que o lexislador orgánico lle atribúa outras funcións, ben ao Consello Xeral do Poder Xudicial ben ao Goberno do Estado, dependendo da sensibilidade que as Cortes Xerais demostren en cada momento sobre o alcance do autogoberno xudicial. Os criterios que rexen a determinación da competencia do Consello xeral ou do Goberno son fundamentalmente dous: todo aquilo que lle afecte ao estatuto xurídico dos xuíces e maxistrados e ás atribucións susceptibles de vulnerar a independencia xudicial. Entendo que ambos os elementos deben ser tamén os tomados en consideración para decidir se determinada competencia demandada pola Comunidade autónoma pode ou non ser atribuída alegando a tantas veces citada «cláusula subrogatoria».

Deste xeito, o actual artigo 471 da LOPX establece que as competencias de todo o persoal da Administración de xustiza, ao que se refire o artigo 470¹⁴ desa mesma lei, lle corresponden ao Ministerio de Xustiza ou, se é o caso, ás comunidades autónomas con competencias asumidas en todas as materias relativas ao estatuto e réxime xurídico, selección, formación inicial e continuada, provisión de destinos, ascensos, situacións administrativas, xornada laboral, horario de traballo e réxime disciplinario. Porén, o máis novedoso ao respecto é o recoñecemento explícito dunha potestade regulamentaria na materia, que alcanza particular relevo ao ser unha lei que integra o coñecido como «bloque de constitucionalidade», isto é, ten plenos efectos para a distribución competencial entre o Estado e as comunidades autónomas.

Até aquí o panorama en relación ao persoal que desenvolve o que o Tribunal denomina en afortunada expresión «administración da Administración de Xustiza». Pero os perfís das competencias respecto aos medios materiais dos órganos xudiciais distan de ser de sinxela delimitación,

¹⁴ Que se detén nos funcionarios dos corpos médicos forenses, de facultativos do Instituto Nacional de Toxicoloxía e Ciencias Forenses, de xestión procesual e administrativa, de técnicos especialistas do Instituto Nacional de Toxicoloxía e Ciencias Forenses, de tramitación procesual e administrativa, de auxilio xudicial e de auxiliares de laboratorio do Instituto Nacional de Toxicoloxía e Ciencias Forenses (artigo 470).

sendo unha das variables que máis queixas reciben por parte dos axuizables na nosa Comunidade autónoma¹⁵.

O punto de partida lexislativo é o actual artigo 37 da LOPX que establece a competencia do Ministerio de Xustiza ou do órgano competente da Comunidade autónoma con competencias en materia de xustiza para prover aos xulgados e tribunais dos medios precisos para o desenvolvemento da súa función con independencia e eficacia.

Ademais, dispónse que o Consello Xeral do Poder Xudicial lle remitirá anualmente ao Ministerio de Xustiza ou ao órgano competente da Comunidade autónoma con competencias na materia de xustiza, unha relación circunstanciada das necesidades que estime existentes¹⁶.

Estas previsións legais deben interpretarse ao abeiro da xurisprudencia constitucional, aínda que parte dela poida entenderse superada, pois a redacción da Lei orgánica ten cambiado nesta materia. Así, hoxe en día, non presenta dúbidas a competencia das comunidades autónomas que, como a galega, teñen asumido a dotación xudicial como materia conexas. Ao meu xuízo xa non estamos ante o xogo da «cláusula subrogatoria» senón ante unha atribución feita de xeito directo por unha lei orgánica que non require que exista unha reserva previa a favor do Executivo estatal, como ocorría con anterioridade á aprobación da reforma da LOPX. Moi ao contrario, consolídase unha vía de comunicación entre o órgano de autogoberno do poder xudicial e a Administración, sexa a do Estado ou a autonómica, para a satisfacción das necesidades que se teñan que levar a cabo.

Certamente esta solución lexislativa supón un paso adiante na consolidación do papel dos poderes autonómicos, pois a decisión sobre os medios materiais nunca poderá aparecer mediatizada por unha decisión discrecional do Estado, senón que existirá un título constitucionalmente válido para que sexa a Xunta de Galicia a que interveña nesta materia. Non pode perderse de vista que a capacidade de gasto autonómico, podendo quedar suxeita en determinados supostos a condicionamentos provenientes de actos ou normas estatais (STC 76/83), non pode desaparecer como capacidade de decisión da Xunta de Galicia. Así, ten desaparecido da LOPX o carácter vinculante do informe elaborado polo Consello Xeral do Poder Xudicial en relación ao desenvolvemento das competencias da Comunidade autónoma. A súa existencia é certamente incompatible coa autonomía financeira consagrada constitucionalmente para os poderes

¹⁵ Juan José García de la Cruz Herrero: «La satisfacción de los usuarios con la actividad de los Tribunales de Justicia», en *Poder Judicial*, nº 66, 2002. Datos reflectidos nas páxinas 507 e 509.

¹⁶ Este é o contido dado á lei pola Lei orgánica 19/2003, do 23 de decembro.

autonómicos no artigo 156.1 da Carta Magna. De xeito parello, si se contempla (artigo 110.3 LOPX) que no exercicio da potestade regulamentaria por parte do Consello Xeral do Poder Xudicial, este solicite intervención das comunidades autónomas que teñan competencias relacionadas co contido do regulamento ou que sexa necesario coordinalas coas do propio Consello.

1.3. Autonomía política e demarcacións xurisdiccionais

O artigo 149.1.5º da Constitución fai imposible, a pesar das críticas doutrinais fundamentadas¹⁷, asumir competencias para as comunidades autónomas tocante á materia definida como poder xudicial, salvo a excepción constituída polo disposto no artigo 152.1.2º en relación coa participación das comunidades autónomas na organización das demarcacións xudiciais. Esta materia, como toda actividade lexislativa que afecta á delimitación territorial da actuación dos poderes públicos, dista moito de resultar neutra, pois resulta ben sabido que a vinculación entre as circunscricións territoriais e as persoas levan consigo moitas consecuencias de diversa índole¹⁸.

A redacción dada en 1994 ao artigo 35 da LOPX reafirma a reserva de lei para a fixación das demarcacións xudiciais ao tempo que posibilita un proceso de fixación no que a participación da Xunta, no caso galego, é destacada. Penso que nos atopamos ante un proceso máis, que denote o que denominou Comba¹⁹ para o caso italiano como proceso de federalización, e que determina unha descentralización política da materia xudicial.

En efecto, a comunidade galega participa na organización xudicial de Galicia remitíndolle ao Goberno unha proposta na que se fixarán os partidos xudiciais. Seguidamente, o Ministerio de Xustiza debe redactar un anteproxecto que debe ser informado polo Consello Xeral do Poder xudicial no prazo de dous meses.

O seguinte paso consiste na aprobación por parte do Goberno do oportuno proxecto de lei que lle será remitido ás Cortes xerais acompañado pola proposta e o informe antedito. Para o mellor axuste ás necesidades reais dos cidadáns ordénase unha revisión da demarcación xudicial

¹⁷ Cfr. Miguel Angel Cabellos Espiérrez: «La adecuación del poder judicial al modelo de Estado», en *Revista Vasca de Administración Pública*, nº 68, xaneiro/abril, 2004, p. 77 e seguintes.

¹⁸ Para un estudo no ámbito político resulta de interese o traballo de Susan C. Stokes: «Constituency influence and Representation», en *Electoral Studies*, vol. 17, nº 3, 1998, p. 351 a 367.

¹⁹ M. Comba: *Esperienze federaliste tra garantismo e democrazia. Il «judicial federalism» negli Statu Uniti*. Casa Editrice Jovene, Napoli, 1996.

cada 5 anos ou antes se as circunstancias o aconsellan. Finalmente, a LOPX outórgalle ás comunidades autónomas, previo informe do Consello Xeral do Poder Xudicial, a potestade para determinar por lei a capitalidade dos partidos xudiciais.

Como xa apuntei anteriormente, o punto de partida constitucional nesta materia é o artigo 152.1.2º que, ao permitirlle á Comunidade autónoma participar na delimitación territorial das demarcacións correspondentes aos órganos xurisdicionais asentados no seu territorio, posibilita tamén a localización da súa capitalidade. Non obstante, segundo o Tribunal Constitucional, esta previsión da Carta Magna non supón que, no noso caso da Xunta de Galicia, poida asumir competencias para establecer por si mesma a demarcación xudicial. Neste sentido recoñécense dous condicionantes:

a.- a propia dimensión estatal da demarcación xudicial que excede ao ámbito dunha Comunidade Autónoma para alcanzar un «deseño global de todo o territorio nacional».

b.- a adición do artigo 152.1, alínea 2º da Constitución, que limita a posibilidade de intervención das comunidades autónomas na organización da demarcación xudicial á asunción de competencias de índole participativa.

Como corolario do exposto, a Xunta de Galicia non pode pretender desposuír ao Estado da competencia que exercerán as Cortes xerais tocante á demarcación xudicial, sen prexuízo das competencias autonómicas de índole meramente participativas.

Unha vez delimitada constitucionalmente a competencia para a determinación da demarcación xudicial, interesa contrastar se o *iter* previsto legalmente está conforme co repartimento constitucional.

Nesta orde de cousas a xurisprudencia do Tribunal é nidia pois recoñécelle a Galicia a posibilidade de fixar as demarcacións xudiciais de ámbito diferente ao provincial respecto dos municipios, sobre os que terá competencia para a súa determinación definitiva, e respecto dos partidos xudiciais e outras eventuais demarcacións, sobre os que terá capacidade de proposta.

Non hai dúbida de que esta capacidade de proposta formula debates no referido ao alcance que cómpre darlle. Entendo que de entrada hai que recoñecerlle á proposta da Xunta de Galicia o efecto de *documento de traballo* que deberá ser tido en conta por parte do Estado para a redacción dun anteproxecto de demarcación. Ademais, as Cortes xerais teñen que considerala como elemento para a súa formación de vontade, no sentido recoñecido no artigo 88 da Constitución, como antecedente necesario para se pronunciar sobre o contido do proxecto de lei de que se trate. O noso Tribunal Constitucional ten desbotado a interpretación que lle atribuíu efectos vinculantes sobre a decisión das Cortes xerais ás propostas

efectuadas polas comunidades autónomas, pois, ao seu xuízo, isto impediría baleirar de contido as competencias parlamentarias na materia. Arozamena Sierra²⁰ entende que, aseguradas unhas garantías e procedementos comúns, nada impide que as comunidades autónomas poidan incidir directamente sobre a organización da impartición da xurisdición, todo iso sen merma da unidade xurisdiccional constitucionalmente garantida.

Nesta orde de cousas non pode perderse de vista o contido do artigo 108 da LOPX que dispón o necesario informe do CXPX nos anteproxectos de leis e disposicións xerais do Estado e das comunidades autónomas que afecten total ou parcialmente a algunha das materias nel contidas, entre as que se atopan a determinación e modificación de demarcacións xudiciais e da súa capitalidade. Esta previsión do lexislador orgánico resulta de sumo interese e constitúe, ao meu xuízo, unha manifestación senlleira da progresiva autonomización do poder xudicial en España, ao posibilitar a función consultiva dun órgano constitucional estatal (o Consello xeral do Poder xudicial) respecto ás iniciativas lexislativas de gobernos autonómicos que deberán ser aprobadas polos parlamentos respectivos.

Complementaria da anterior é a regulación introducida na reforma da LOPX a través da Lei orgánica 16/1994 que posibilita tamén, no que aquí interesa, que o Parlamento de Galicia lle poida solicitar informes ao CXPX sobre as proposicións de lei ou emendas que versen sobre certas materias que lle son propias, e entre as que destacan, dende a perspectiva autonómica, a citada da determinación e a modificación das demarcacións xudiciais e da súa capitalidade. Esta vía participativa non se ten instrumentado no caso da Cámara galega.

Por último, pero non por iso menos relevante, hai que considerar se a opción tomada na Lei orgánica do poder xudicial a prol da provincia como demarcación xudicial atenta ou non ao reparto competencial e, en concreto, ás competencias de Galicia na materia.

Dende a perspectiva galega a existencia do artigo 20.2 do Estatuto pode servir de argumento para defender que a xeneralización da provincia como demarcación xurisdiccional é contraria ao marco do bloque de constitucionalidade. Porén a STC do 29 de marzo de 1990, consonte ao artigo 141.1 da Constitución, afirma con claridade que a provincia é unha división territorial para o cumprimento das actividades do Estado, entre as que se atopan, sen dúbida, a de administrar xustiza. Estas manifestacións da autonomización da xustiza apoian as ideas que sustentan o maior nivel de poder descentralizado do sistema español respecto ao existente nos

²⁰ «El principio de unidad jurisdiccional» incluído na obra colectiva *Estudios sobre la Constitución Española. Homenaje al profesor Eduardo García de Enterría*, Civitas, Madrid, 1991, p. 3036 e seguintes.

estados rexionais como o italiano²¹, aínda que o camiño por recorrer sexa moi longo.

1.4. A fixación da capital das demarcacións xudiciais

A redacción do Estatuto de autonomía de Galicia delimita a competencia nesta cuestión deixando soamente a posibilidade de actuar tocante ás demarcacións de ámbito diferente do provincial, e con excepción do caso senlleiro do Tribunal Superior de Xustiza de Galicia. Esta interpretación vese avalada, ademais, polas sentenzas do Tribunal Constitucional que entenden ás provincias, no sistema español, como un elemento definitorio, implicando unha reserva de lei estatal para unha parte da provincia como é a súa capitalidade.

Distinto alcance suscita a posibilidade de que a lei estatal prevexa a necesaria *interpositio legis* autonómica para a fixación da capitalidade dos partidos xudiciais. O principio xeral mantido polo TC di que a determinación para fixar o órgano, que debe exercer unha competencia, a cal debe ser a norma ou o rango desta, é indisoluble da titularidade da competencia en cuestión (así, entre outras, a STC 32/83).

Non obstante, e para o caso desta cuestión en concreto, o Tribunal Constitucional afirmou taxativamente que nada impide que a LOPX articule o exercicio das competencias das comunidades autónomas que asumiron a competencia a través dos seus respectivos estatutos de autonomía, como é o caso de Galicia.

Non sendo estas dúas importantes limitacións, por unha banda, a existencia de capitalidade «natural» para os órganos xurisdicionais provinciais e, por outra, a competencia estatal para determinar o procedemento para a fixación das capitalidades que lle corresponde a Galicia, as restantes capitalidades quédanlle reservadas á Xunta de Galicia. Deste xeito existen numerosos preceptos da LOPX que permiten a creación de novos órganos xudiciais, pero que non localizan a capitalidade destes, que sempre poderá ser feita pola Comunidade autónoma. Esta doutrina constitucional suscitou no seu día a petición de inconstitucionalidade por parte da Xunta de Galicia en relación coa fixación por parte da lei estatal da sede dos xulgados do social na capital da provincia. O Tribunal Constitucional incide na competencia estatal para a fixación da capitalidade dos órganos de ámbito provincial, pero reconece que a Xunta de Galicia será quen de decidir a capitalidade nos casos de xulgados do social de ámbito menor da provincia.

²¹ Para unha análise de dereito comparado é moi valiosa a achega de M. Cappeletti: *The judicial process in comparative perspectiv*, Clarendon Press, Oxford, 1989.

2. As funcións da Xunta de Galicia respecto do persoal da Administración de xustiza

O punto de partida estatutario nesta cuestión é o artigo 24 que afirma que por instancia da Comunidade autónoma, o órgano competente convocará os concursos e oposicións para cubrir as prazas vacantes en Galicia de maxistrados, xuíces, secretarios xudiciais e restante persoal ao servizo da Administración de xustiza, de acordo co que dispoña a Lei orgánica do poder xudicial. Así mesmo, dispónse a excepción de que lle corresponde integramente ao Estado, de conformidade coas leis xerais, a organización e o funcionamento do Ministerio Fiscal. *Prima facie* podería pensarse que as funcións decisorias de Galicia na designación do persoal do poder xudicial serían importantes, todo iso coa relevancia política que sempre ten, que se opere unha vinculación decisiva entre os órganos xudiciais e os políticos, como ten subliñado para o caso americano de xeito claro D. Cox²².

A participación da Xunta de Galicia na provisión de prazas do persoal da Administración de xustiza é meramente instrumental pois, como é ben sabido, a selección, en canto acceso a un corpo único de carácter estatal, ten unha dimensión supracomunitaria, e, por iso, é competencia do Estado. Así o entendeu tamén o Tribunal Constitucional na súa sentenza do 29 de marzo de 1990 na que afirma que a previsión contida no antigo artigo 491.1 da LOPX da posibilidade de celebración territorializada das probas de acceso, non lle afecta para nada á competencia de participación autonómica na provisión das prazas.

Na actualidade, o artigo 301 da LOPX na redacción dada pola Lei orgánica 19/2003 posibilita no seu apartado 7º que o Ministerio de Xustiza, en colaboración, neste caso, coas comunidades autónomas competentes, poderá instar do Consello xeral do Poder xudicial a convocatoria das oposicións, concursos e probas selectivas de promoción e de especialización necesarias para a cobertura das vacantes existentes no cadro de persoal da carreira xudicial. Iguais facultades ca o Ministerio, ostentarán as comunidades autónomas con competencias na materia, entre as que se conta Galicia.

Tamén resulta de interese o artigo 482 da vixente LOPX que establece que as comunidades autónomas determinarán, nos seus respectivos ámbitos territoriais, as necesidades de recursos humanos respecto dos corpos de funcionarios ao servizo da Administración de xustiza sobre os que asumirán competencias. Tamén o poñerán en coñecemento do Ministe-

²² «Constitutionalism and Politization», en *The role of the Supreme Court in American Government*, Oxford, 1979, p. 99 e seguintes.

rio de Xustiza, de xeito que esta elaborará a oferta de emprego público integrando, de xeito diferenciado, as necesidades de recursos determinadas polas comunidades autónomas, que non foran obxecto de traspaso, coas existentes no resto do territorio do Estado. Segundo Iglesias Machado²³, suscítase o aspecto máis problemático da dependencia do persoal tocante aos secretarios xudiciais, pois a súa relación permanente coas comunidades autónomas xustificaría unha maior imbricación con estas e non a separación existente na actualidade.

Por outra banda, o Tribunal Constitucional tamén ten afirmado que a posible creación de corpos ou escalas, polo carácter estatal que a LOPX lle otorgou aos corpos do persoal ao servizo da Administración de xustiza, impón que a decisión sobre a súa creación ou a modificación da súa estrutura se encomende a unha instancia estatal, así como os elementos integrantes do estatuto dos seus membros. Esta limitación competencial non se dá respecto á posible contratación laboral, pois non nos atopamos ante as esixencias derivadas da pertenza a un corpo de carácter estatal e por iso podería xogar a chamada «cláusula subrogatoria».

Esta configuración das competencias das distintas administracións públicas tocante á «administración da Administración de Xustiza» é, como pode comprobarse, singularmente sensible no caso do persoal. Deste xeito, e con motivo da conversión operada no seu día dos xulgados de distrito en xulgados de 1ª instancia e instrución, o Tribunal Constitucional tivo ocasión de manifestar que a adscrición levada a cabo pola LOPX do persoal asistencial e colaborador, a pesar de ter un contido executivo, incide sobre a reorganización da estrutura do Poder xudicial, decisión esta que lle corresponde ao Estado. As razóns de fondo para este mantemento da competencia estatal derivan de que o xogo da cláusula subrogatoria só pode entrar cando se trata de competencias atribuídas á Administración estatal e non, como era o caso, cando sexa un cambio operado lexislativamente.

En aplicación destes criterios constitucionais e desenvolvemento do Decreto 2166/1994, do 4 de novembro, de traspasos á Comunidade autónoma de Galicia, os acordos recollidos en ordes ministeriais²⁴, polos que se fixan os módulos para a distribución dos créditos que figuran nos orzamentos xerais do Estado destinados a subvencionar os gastos de funcionamento dos xulgados de paz, non se aplican á nosa nacionalidade histórica.

²³ «El pacto y las Comunidades autónomas» na obra colectiva coordinada por Arnaldo Alcubilla *El Pacto de Estado para la reforma de la Justicia*, CEPC, Madrid, 2002, p. 186.

²⁴ Exemplo recente é o constituído pola orde Xus/2219/2004, do 28 de xuño (BOE nº 163 do 7 de xullo de 2004).

A previsión do noso Estatuto sobre a competencia estatal sobre o Ministerio Fiscal é, dende o meu punto de vista, claramente ociosa. É unha materia reservada constitucionalmente ao poder central e nada achega a repetición no seo da norma autonómica. Este criterio foi expresamente recoñecido polo Tribunal Constitucional cando afirma que a fixación do cadro de persoal do ministerio público é unha operación unitaria que debe realizarse por un órgano do Estado dada a repercusión supracomunitaria da actuación. Isto non impide que, tamén en aplicación da cláusula subrogatoria, se faga posible a acción executiva da Xunta de Galicia tocante á provisión de vacantes dos cadros de persoal de oficiais, auxiliares e axentes en relación cos órganos da Fiscalía de ámbito territorial igual ou inferior á Comunidade autónoma.

A Lei orgánica 19/2003, do 23 de decembro, modificou certos aspectos da adición inicial da LOPX, posibilitando unha vía interesante de comunicación e participación dos poderes autonómicos na formación e no perfeccionamento do persoal da Administración de xustiza. En concreto, e tocante ás funcións da Escola Xudicial, o artigo 110 da LOPX dispón que a composición do Consello reitor da Escola Xudicial deberá acoller, necesariamente, representación das comunidades autónomas con competencias en materia de xustiza.

3. A lingua galega na Administración de xustiza

Dende o punto de vista da socioloxía xurídica, podemos afirmar coa doutrina máis reputada²⁵ que en Galicia se pode falar de «cero problemas» para expresarse e ser entendidos en galego polos tribunais e para entender as expresións, informacións ou comunicacións procedentes dos órganos xudiciais. Esta afirmación inicial non pode, porén, ocultar o necesario recoñecemento normativo dunha realidade lingüística no Estado español, e especialmente en Galicia, que esixe un tratamento lexislativo acaído e sempre tendo unha consideración positiva da riqueza cultural dun país bilingüe como é o noso²⁶.

A Lei 3/1983, do 15 de xuño, de normalización lingüística de Galicia contempla con carácter xeral o status do galego, e mais concretamente, o réxime xurídico da súa utilización na Administración de xustiza. O artigo 7.1 e 2 da Lei de normalización lingüística recoñécelles aos cida-

²⁵ Juan José García de la Cruz Herrero: «La satisfacción de los usuarios con la actividad de los Tribunales de Justicia», en *Poder Judicial*, nº 66, 2002, p. 472. Non obstante, debo subliñar a recente polémica xerada en certos xulgados pola imposibilidade de celebrar matrimonios en lingua galega.

²⁶ Así Josep Costa: «Catalan linguistic policy: liberal or illiberal», en *Nations and Nationalism*, 9 (3), 2003, p. 413-432.

dáns o dereito a utilizar calquera das dúas linguas oficiais nas relacións coa Administración de xustiza. Tamén considera que as actuacións xudiciais en Galicia serán válidas e producirán os seus efectos calquera que sexa a lingua oficial empregada, engadindo que, en todo caso, a parte ou interesado terá dereito a que se lle notifique na lingua oficial que escolla. Así mesmo, o propio texto estatutario dispón no seu artigo 25 que na resolución dos concursos e oposicións para prover os postos de maxistrados, xuíces, secretarios xudiciais, fiscais e todos os funcionarios ao servizo da Administración de xustiza, será mérito preferente o coñecemento do idioma do país.

Estas disposicións foron cuestionadas no seu momento entendendo o Goberno do Estado que podería darse unha certa intromisión nas competencias propias en Administración de xustiza, posibilidade que foi rexeitada polo Tribunal Constitucional ao entender que estas disposicións non imponen ningunha obrigaición do uso do galego e que se limitan a declarar as consecuencias que inmediatamente se derivan do dereito ao uso desa lingua, establecido no artigo 5 do Estatuto de autonomía de Galicia.

Máis concretamente, a regulación que contiña o artigo 471 da LOPX establecía o carácter de mérito do coñecemento da lingua oficial da Comunidade autónoma para os concursos de provisión de prazas naqueles órganos sitos no seu territorio. Ademais remitíase o precepto a un regulamento para concretar a regulación deste extremo. Ante a impugnación autonómica deste artigo, o Tribunal Constitucional afirmou a súa constitucionalidade posto que, como xa apuntei anteriormente, a regulación das condicións de acceso e ascenso dentro dos distintos corpos ao servizo da Administración de xustiza é competencia estatal, vinculada ao contido do artigo 122.1 da Constitución. Dende o meu punto de vista, estas previsións legais son pouco frutíferas na práctica, pois coa actual mobilidade dos funcionarios non hai proxecto que poida garantir o coñecemento da lingua autonómica, xa que en moitos casos, cando o funcionario comeza a ter certa capacitación no galego obtén o traslado e o labor ten que reiniciarse²⁷.

Na actualidade hai que ter en conta o disposto polo artigo 341.2 da Lei orgánica 6/1985, do 1 de xullo, do poder xudicial e os artigos 108 a 114 do Regulamento 1/1995, do 7 de xuño da carreira xudicial, en virtude dos que a Comisión permanente do Consello Xeral do Poder Xudicial resolve as solicitudes sobre o recoñecemento do mérito preferente de coñecer o idioma propio de determinadas comunidades autónomas²⁸.

²⁷ Neste mesmo sentido pronúnciase Cabellos Espiérrez: «La adecuación del poder judicial al modelo de Estado», en *Revista Vasca de Administración Pública*, nº 68, 2004, p. 100.

²⁸ Así pode comprobarse, por exemplo, o acordo do 22 de xuño de 2004 recollido no BOE nº 160 do 3 de xullo de 2004.

Tocante aos actos xudiciais, o réxime xurídico previsto na LOPX é o seguinte. En todas as actuacións xudiciais, o persoal usará o castelán, lingua oficial do Estado. Poderá usar tamén a lingua oficial propia da Comunidade autónoma se non se opón ningunha das partes, alegando descoñecemento o que podería producir indefensión. As partes, os seus representantes e aqueles que os dirixan, así como as testemuñas ou peritos, poderán utilizar a lingua que sexa tamén oficial na Comunidade autónoma en cuxo territorio teñan lugar as actuacións xudiciais, tanto en manifestacións orais coma escritas. As actuacións xudiciais realizadas e os documentos presentados no idioma oficial dunha Comunidade autónoma terán, sen necesidade de tradución ao castelán, plena validez e eficacia. De oficio, procederase á súa tradución cando deban xurdir efecto fóra da xurisdición dos órganos xudiciais sitos na Comunidade autónoma, salvo se son comunidades autónomas con lingua oficial propia coincidente. Tamén se procederá á súa tradución cando así o dispoñan as leis ou a instancia da parte que alegue indefensión. Nas actuacións orais, o xuíz ou tribunal poderá habilitar como intérprete a calquera persoa coñecedora da lingua empregada, previo xuramento ou promesa daquela. No ámbito práctico, entendo as iniciativas como a levada a cabo polo Consello da Avogacía Galega de publicar un manual de formularios básicos de procedemento xudicial en lingua galega, que pode facilitar moito a utilización do noso idioma no ámbito da Administración de xustiza²⁹.

4. O dereito galego e a xustiza en Galicia

O punto de partida da análise debe ser o recoñecemento da pluralidade xurídica do Estado español, isto é, da existencia de ordenamentos normativos autonómicos que teñen a súa substantividade e que, polo tanto, son merecentes de consideración tocante ao seu coñecemento por aqueles que lle aplican as normas aos cidadáns. Entendo, neste sentido, superadas as opinións iniciais³⁰ nas que se deixaban variables como a da predisposición psicolóxica dos operadores xurídicos, a vixencia e auxe dos dereitos autonómicos, etc. Deste xeito, e plenamente confiado na potencialidade do feito diferencial galego no ámbito xurídico, o artigo 25 do noso Estatuto de autonomía establece que na resolución dos concursos e oposicións para prover os postos de maxistrados, xuíces, secretarios xudiciais, fiscais e todos os funcionarios ao servizo da Administración de xustiza, será mérito preferente a especialización no dereito galego.

²⁹ *Formularios básicos de procedemento xudicial en lingua galega*, Consello da Avogacía Galega, Santiago, 2003.

³⁰ Cfr. Juan Carlos Cabañas García: «El derecho autonómico como objeto del recurso de casación ante los Tribunales Superiores de Justicia de las Comunidades Autónomas», en *Poder Judicial*, nº 14, p. 44.

Esta proclamación xenérica tivo que ser matizada pola xurisprudencia constitucional ante as distintas interpretacións xurdidas sobre o seu alcance.

En primeiro lugar, a sentenza do Tribunal Constitucional do 29 de marzo de 1990 ante a impugnación feita pola Xunta de Galicia de determinados preceptos da Lei orgánica 6/1985, do 1 de xullo, do poder xudicial aclarou que a valoración preferente da especialización en dereito galego inclúe o dereito público autonómico e non soamente o dereito civil de Galicia. A interpretación contraria suporía descoñecer a transcendencia da produción normativa da Comunidade autónoma, e así, incorrer no absurdo de esixir a un maxistrado destinado na Sala do contencioso administrativo do Tribunal Superior de Xustiza a especialización no dereito civil de Galicia e non no dereito público galego, que é o que fundamentalmente deberá interpretar e aplicar.

En segundo lugar, hai que precisar que a valoración do mérito preferente do coñecemento do dereito galego refírese á provisión das prazas en Galicia e non ao acceso aos corpos de funcionarios de ámbito estatal. Esta afirmación do Tribunal Constitucional preséntase como razoable e de acordo coa lexislación vixente na regulación dos concursos, oposicións e nomeamentos de persoal da Administración de xustiza. No entanto, ao meu xuízo, o que non é pertinente é a afirmación contida na sentenza citada anteriormente entendendo que «non ten ningún sentido» esixir a especialización nos dereitos de cada unha das entidades territoriais que integran o Estado. Penso que, así como se viña esixindo con naturalidade nos temarios das oposicións para o acceso aos corpos da Administración de xustiza o coñecemento do dereito civil foral ou especial incluíndoos como «especialidades» das institucións do dereito civil, con máis razón hoxe en día debe valorarse o coñecemento dun dereito autonómico emanado de institucións democráticas e que, non o perdamos de vista, integra tamén o ordenamento xurídico do Estado español.

Así pois, dende o meu punto de vista, pode resultar interesante que, se non como requisito de acceso (tal e como se esixía nos temarios de anos atrás), si o dereito autonómico poida ser valorado como un coñecemento relevante sexa cal for o ámbito territorial no que desenvolva as súas funcións o funcionario público, cunha valoración superior a que poida dársele ao dereito estranxeiro ou a outros coñecementos. Esta e outras cuestións similares poñen de actualidade a necesaria clarificación do Estado autonómico nunha liña que hai anos demandara Pérez Royo³¹ e que entendo necesaria no ámbito xudicial.

³¹ «Hablando en prosa sin saberlo: reflexiones sobre la articulación territorial del Estado en la Constitución española de 1978», en *Revista de Derecho Político*, nº 54, UNED, Madrid, 2002, p. 13 e seguintes.

Por último, suscitouse o problema terminolóxico sobre se a previsión de «coñecemento» do dereito galego é equivalente á «especialización» que contén o Estatuto de autonomía de Galicia. Esta cuestión é puramente semántica e só terá consecuencias prácticas á hora da valoración por parte dos órganos competentes dos méritos para a provisión das prazas de que se trate (STC do 29 de marzo de 1990).

As proclamacións estatutarias de carácter xeral para todas as prazas de funcionarios da Administración de xustiza en Galicia teñen particularización na figura do presidente do Tribunal Superior, pois como dispón o artigo 341 da LOPX, o Consello Xeral do Poder Xudicial valorará como mérito a especialización en dereito civil especial ou foral e o do coñecemento do idioma propio da Comunidade. Polo demais, estas previsións contidas nas normas institucionais básicas reciben, na práctica xurisprudencial máis recente, apoio pleno sempre e cando sexan interpretadas ao abeiro do artigo 3 da Carta Magna.³²

5. A fe pública no ámbito galego

A competencia estatal tocante ao réxime xurídico dos rexistros e das notaría ten o seu sustento na atribución exclusiva sobre a ordenación dos rexistros e instrumentos públicos contemplada no artigo 149.1.8 da Constitución. Ademais, intimamente relacionada, atópase tamén a que exerce sobre as bases do réxime estatutario funcional (artigo 149.1.18º) xa que os notarios poden considerarse funcionarios públicos en sentido amplo e se integran nun corpo único de carácter estatal (así se manifesta a sentenza do Tribunal Constitucional 120/1992 no seu fundamento xurídico 4º).

Así a descentralización do notariado pola vía dos seus diferentes colexios non produce consecuencias en relación coa existencia do citado corpo único estatal nin tampouco subtrae as que lle corresponden sobre o persoal conforme ao citado artigo.

O artigo 26 do noso Estatuto de autonomía dispón que os notarios e os rexistradores da propiedade e mercantís serán nomeados pola Comunidade autónoma, en conformidade coas leis do Estado. Para a provisión de notaría, os candidatos serán admitidos en igualdade de dereitos, tanto se exercen no territorio de Galicia coma no resto de España. Nestes concursos e oposicións será mérito preferente a especialización en dereito galego e o coñecemento do idioma do país. Non se poderá establecer, en

³² Así a recente sentenza do Tribunal Superior de Xustiza de Cataluña, do 24 de abril de 2003, pola que se declara a conformidade ao dereito da declaración do idioma autonómico como propio dun colexio de avogados.

ningún dos casos, a excepción de natureza ou de veciñanza. De novo, a valoración idiomática preséntase como razoable e, ademais, aplicable en ámbitos xurídicos distantes do noso, como o canadense, para postos de semellante perfil ao que nos ocupa³³.

Esta previsión contida ao máximo nivel normativo de Galicia atopa o seu correcto desenvolvemento no disposto, entre outros, polos artigos 23 e 88 do Regulamento notarial, e tocante á normativa orgánica galega, polo Decreto da Xunta de Galicia 226/2003, do 11 de abril, polo que se establece a estrutura orgánica da Consellaría de Xustiza, Interior e Administración local, que é a competente nesta materia³⁴.

Ademais, tamén se prevé que a Comunidade autónoma participe na fixación das demarcacións correspondentes aos rexistros da propiedade e mercantís para as acomodar ao que se dispoña en aplicación do artigo 20, alínea 2 deste Estatuto. Tamén participará na fixación das demarcacións notariais e do número de notarios de acordo co previsto nas leis do Estado.

Entendo que, respecto á delimitación do dereito galego que debe valorarse na provisión das notarías e rexistros, son de aplicación as consideracións antes comentadas en relación con ese mérito consonte ás prazas da Administración de xustiza en Galicia. Agora ben, no ámbito da fe pública existe un pronunciamento do Tribunal Constitucional, en concreto a sentenza do 21 de setembro de 1992, no que se perfila que é o Estado o competente para ditar o regulamento sobre a especialización no dereito propio como mérito preferente para o nomeamento de notarios en determinadas comunidades autónomas. Deste xeito, e aludindo ao carácter de funcionarios públicos do Estado que teñen os notarios e a súa integración nun corpo único estatal, asegúrase a competencia central nesta materia (parecidas argumentacións déronse para o caso dos rexistradores na STC 56/1984 f. x.4º).

A interpretación dada polo Tribunal Constitucional respecto da normativa estatal ditada no seu día para a regulación da especialización en «dereito foral»³⁵ como mérito preferente para o nomeamento de notarios en determinadas comunidades autónomas, permite que non se teña que considerar como valía prevalente a calquera outra consideración o coñecemento do dereito galego, ademais de non ser inconstitucional a valo-

³³ Cfr. «La nomination des juges de la Cour suprême. Un processus inconnu mais non secret», *Revue Parlementaire canadienne*, 2004, p. 13 e seguintes.

³⁴ Así no DOG nº 189 do 28 de setembro de 2004 aparece unha orde da citada consellaría pola que se outorgan nomeamentos de notarios para as notarías que se citan.

³⁵ Sobre as imprecisións terminolóxicas que rodean a utilización da expresión «dereito foral», poden consultarse entre outros, José Luis Lacruz Berdejo, *Elementos de Derecho civil*, tomo I, vol. 1º, Librería Bosch, Barcelona, 1998, p. 90.

ración exclusiva do dereito civil de Galicia. Liberdade, pois, de configuración legal do mérito preferente que pode provocar, ao meu xuízo, unha desvalorización da previsión estatutaria mediante a potestade regulamentaria do Goberno estatal. **G**